

4. Debatterende artikel fra STX (1. vejledende sæt)

Den demokratiske samtale

På mange punkter er vi mennesker mere udviklede end dyr. For mig at se udgør den væsentligste forskel vores moral. I dyreverdenen handler det om at kæmpe for at afgøre hvem der er den stærkeste.

5 Den moralske menneskehed finder takket være vores sprog ud af, hvad der er det rigtige. At vi i dag lever i et demokratisk Danmark, kan vi derfor takke vores sprog for. Det er samtalen, der er fundamentet for den demokratiske tankegang. Derfor gælder det, at:

Uden sprog, ingen samtale, intet demokrati.

10 At samtalen er en betingelse for vores demokrati, giver mig dermed anledningen til en nærmere udfoldelse af netop samtalen, eller mere specifikt; den demokratiske samtale, og ikke mindst forskellen derimellem. For jeg tillader mig her at gøre forskel på at samtale i al almindelighed, og på at føre en demokratisk samtale. I dét at samtale ligger der i selve ordets betydning ganske enkelt dét at to eller flere taler sammen. En forudsætning der naturligvis ligger til grund for den demokratiske samtale, hvori det ligger at tale sammen på en måde, som imødekommer det demokratiske livssyn, som bygger på
15 gensidig forståelse, for dermed at fremme demokratiet.

Derfor er det på sin rette plads først at hoppe tilbage til betingelsesrækkens første led, sproget, som er udgangspunktet for samtalen, og dermed også den demokratiske samtale. I artiklen "Vi har sonderrevet det danske sprog" fra Politiken 30.4.2017 griber Dy Plambeck fat i netop dette tema. Som forfatter og digter er Plambeck i tæt kontakt med den fintfølede sproglige nerve, som hun frygter at
20 danskerne er ved at rive over. For når politikere lyver for befolkningen om alt fra antallet af flygtninge til fiskekvoter, kommer med tomme udsagn eller taler et elitært embedsmandssprog for at skjule intentionen eller effekten af deres politik, og giver valgløfter, som de ændrer igen så snart sejren er i hus - så er ordene ved at miste deres værdi og sproget sin kraft.¹ Bivirkningerne er alvorlige; et sprog der mangler oprigtighed og troværdighed udfordrer grundlaget for den demokratiske samtale, og får derfor
25 demokratiet til at stå på usikre ben. Følg selv betingelsesrækken. Sproget må i misbrugsbehandling. På den måde sikrer vi den gode dialog.

"Kommunikation er verdens sværeste kunst!" Jeg kan ikke tælle på samtlige af mine lemmer de gange min far har bragt denne frase i dagens lys. Hvad enten det er når en misforståelse har ført til, at der ikke var noget mælk til havregrynene, fordi begge parter havde troet den anden ville klare indkøbet, eller når

¹ Dy Plambeck: Vi har sonderrevet det danske sprog, Politiken 30. april 2017, l. 34-49

vi omkring søndagsbordet går i gang med det store fortolkningsarbejde der er i at tyde min mormors sms'er, som glædeligt beretter om en stor jordbærhøst på den lune sommerdag eller dagens udflugtsdestinationer i autocamperen. Mormor sætter nemlig ingen punktummer. En lille detalje, dog med en - til tider - væsentlig indflydelse på budskabet. I en sms er de mange lag i kommunikationens svære kunst pillet af, og tilbage står man med det helt rå sprog. De forsømte punktummer er naturligvis første udfordring for kommunikationen. Men i sms'ens format ligger også fraværet af tonelejet, trykfordelingen, smilet på læben og glimtet i øjet som en endnu mere væsentlig faktor i kommunikationskunsten. Faktorer, som har meget at sige når det kommer til brugen af ironi, lige så vel som den helt generelle forståelse af i hvilken grad et budskab forstås.

10 I vores moderne, globaliserede og på internettet baserede samfund foregår der i dag en langt større kommunikation af dette format end nogensinde. Vincent Hendricks er professor i formel filosofi og medforfatter til bogen *Infostorms*, der handler om netop de udfordringer der kan følge i et sådant samfund. I et interview² udlægger Hendricks følgende årsag for kommunikationsvanskelighederne i det virtuelle rum: Den form for samtale, som finder sted på de sociale medier i et virtuelt rum, er 10 år gammel. Vores erfaringshorisont med - og forfinelse af - den mundtlige kommunikation i det fysiske rum strækker sig over al den tid vi har været mennesker. Det er derfor en ret sofistikeret måde at kommunikere på, i modsætning til denne stadig nyfødte kommunikation der er at finde i det virtuelle rum. Menneskets kommunikationsmæssige færdigheder kan simpelthen ikke følge med udviklingen af teknologiens muligheder. Derfor har en konstruktiv og demokratisk samtale i det virtuelle rum sværere 15 20

Det færdighedsmæssige handicap, som kommunikationen på de sociale medier lider af, er nødvendigvis med til at svække denne, idét selve formidlingen er en forudsætning for kommunikationen. Dog har kommunikation som bekendt set to sider; en afsender og en modtager, hvorimellem et budskab bevæger sig. Afsenderens fornemmeste opgave er - som tidligere antydte - at formidle budskabet så klart som muligt. Givet det faktum, at det er de færreste af os der ikke er i 25 besiddelse af et par velfungerende ører - det værende med eller uden høreapparat - virker modtagers opgave umiddelbart simpel; at lytte. Men i forskellen på samtalen i det fysiske kontra det virtuelle rum ligger også en forskel i afsender og modtagers forpligtelse i samtalen. Når vi sidder hjemme bag vores skærm og lægger et opslag på Facebook eller sender en kommentar afsted i den forgrenede 30 kommentartråd, så er det ganske ligetil og umiddelbart omkostningsfrit at sende denne sin egen holdning afsted, om end endnu mere ligetil og omkostningsfrit at scrolle videre over de endeløse andre

² Interview med Vincent Hendricks, vist på TV2 14. november 2014

opslag og kommentarer uden at læse og forholde sig dertil - noget vi ikke ville være kommet lige så nemt afsted med i den fysiske verden. Vi er som modtagere i det virtuelle rum ikke forpligtet i samtalen på samme måde som i det fysiske rum. Og så er det at det går galt. Eller kan gå galt. For når samtalen er udfordret og har svære kår, så forholder det sig ligeledes for den demokratiske samtale.

5 Stephen R. Covey fremsætter i sin verdensomspændende bog *7 gode vaner* et princip som nøglen til virkningsfuld interpersonel kommunikation: "Søg først forstå, dernæst at blive forstået". Til først at søge at forstå kommer at lytte; lyt og forstå. En grundidé som er parallelt at finde i folkeskolens mindste klasser, der praktiserer "læs og forstå". Nok kan lille Emil på otte et halvt måske læse ordene i fortællingen om Troldepus - men først når han får en forståelse for det lille univers med den lille trolde og hans hvide pind, der kan gøre ham usynlig, kan han leve sig ind i fortællingen, og grundidéen i "læs og forstå" er fuldendt. På samme måde er det med den demokratiske samtale. Først når man har lyttet, forstået og sat sig ind i - eller om man vil; levet sig ind i - det som vi siger til hinanden, er grundlaget for den gensidige forståelse og den demokratiske samtale lagt.

15 Men med en tendens til at de fleste typisk først tilstræber selv at blive forstået, så lytter de fleste mennesker ikke i den hensigt at forstå, men med hensigten at svare. Det kan derfor være et markant, men nødvendigt paradigmeskifte først at søge at forstå. Så når de to TV-debattører Adam Holm, en frisindet ateist, og Eva Selsing, en reaktionær kristen, slår sig sammen i en bil og bevæger sig ud for at gå forskellige antitetiske moralske standpunkter i møde som grundlag for egen diskussion, så søges forståelsen for den modsattes holdninger først. Se dét vil jeg kalde demokratisk samtale. Et ideal til 20 efterfølgelse. For vores politikere, for de offentlige debattører, for den almindelige borger, ja endda for den enkelte familie. I den analoge såvel som den digitale verden. For den demokratiske samtales skyld - og for demokratiets skyld.